

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

MEDITATIE

Jericho gevallen

"Door het geloof zijn de muren van Jericho gevallen als zij tot zeven dagen toe omringd waren geweest"

Hebreeën 11:30

Het volk van Israël komt in een weg van de onmogelijkheden in Kanaän. Het volk is immers niet door eigen kracht uit Egypte getrokken. De Heere heeft het uitgeleid. Wat menselijkerwijze gesproken onmogelijk was, heeft de Heere gedaan. De Heere leidt Israël droogvoets door de Rode Zee. En hoe zou het mogelijk zijn dat het volk blijft leven in de woestijn?

Opnieuw een onmogelijkheid. Maar de Heere draagt er zorg voor. Zo baant de Heere ook een weg door de onstuimige wateren van de Jordaan. Via de weg van onmogelijkheid van menselijke zijde komt het volk in Kanaän. Maar weer een nieuwe onmogelijkheid: Jericho! Een onneembare vesting. Doch ook hier zal de Heere betonen dat voor Hem niets te wonderlijk is.

Zo komt de Kerk des Heeren door de weg van onmogelijkheden heen in het hemelse Kanaän. Zij willen en kunnen niet uit het diensthuis der zonde uitgaan. Het is de Heere, Die hen uitleidt. Zij kunnen op de woestijnreis niet voor zichzelf zorgen. De Heere zorgt voor hen. Hij houdt het leven dat Hijzelf gewrocht heeft in stand. Hij betoont Zich de Getrouwe. In de wateren van de doodsjordaan kunnen zij ook zichzelf niet staande houden. De Heere doet hen er doorgaan en ingaan in het hemelse Kanaän, voor hen verworven in een diepe en smartelijke weg van lijden en sterven. Hij doet hen in Zijn overwinning delen. Het eeuwige leven mogen zij beërven.

Israël komt te staan voor Jericho. Die stad heeft sterke muren. Die zijn zo breed dat er huizen op staan. De koning van Jericho heeft de stad laten sluiten. Er kan niemand in- of uitgaan. De koning van Jericho denkt er niet aan zichzelf over te geven.

Die sterke stad Jericho is te vergelijken met het hart van de gevallen mens. Door de zondeval is dat hart toegeslo-

ten voor de Heere. Er zijn sterke muren opgetrokken tegen de Heere en Zijn Woord. De poorten zijn vergrendeld. De satan – de koning van dat Jericho – voert bevel over die stad. Hij zal die stad nooit gewonnen geven.

Een wonderlijke opdracht wordt aan Israël gegeven. Het moet om de stad heen trekken. De zevende dag moet het zevenmaal gebeuren. Op die dag zullen de priesters, die voor de ark heengaan, langzaam moeten blazen op de ramshoornen. Dan zal het volk juichen met groot gejuich. Dan zullen de muren van de stad instorten. De muren zullen vallen.

Zo geschiedt het. De muren van de stad Jericho vallen. Dreunend storten ze in. Een klein stukje muur, waar het huis van Rachab op staat, blijft staan. Zij en haar familie blijven in het leven gespaard. Verder komen al de inwoners van Jericho om of worden gedood.

We zien dat die muren een beeld zijn van het zondaarshart. De mens kan en wil die muren niet in doen storten. Maar één wenk van het Goddelijk Alvermogen is daartoe toereikend. Zie eens hoe de Heere Saulus staande houdt! Van een vervolger wordt hij een volgeling.

In de ogen van de wereld is het een dwaas middel wat het volk gebruiken moet: Rondom de stad gaan. Hoe zal daardoor de stad kunnen worden ingenomen?

Zó wil de Heere gebruik maken van de dwaasheid der prediking om zondaren te trekken uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht. Gaan wij heilbegerig op? Zien wij uit naar de prediking? Moge de Heere de prediking zegenen aan het hart van jong en oud.

Hebt u de muren van Jericho in uw eigen hart weleens gezien? Die muren van Godevijandig bestaan? De vijandschap tegen het Woord en de dienst des Heeren?

Is de klemmende vraag in uw hart gerezen: Hoe zal ook ik in het hemelse Kanaän komen om de Heere daar eeuwig te mogen grootmaken? Vreest u nooit te zullen omkomen?

De strijdende Kerk zal er komen. Want

Christus heeft voor haar gestreden. Hij heeft voor haar de overwinning behaald. Hen zal Hij doen delen in Zijn overwinning. Zeker, het ongeloof is nogal eens aan het woord. Dan worden allerlei muren gezien die de toegang tot Kanaän belemmeren. Maar door genade mogen er ook andere tijden zijn. Tijdens dat iets gezien en beleefd mag worden van het neerstorten van die Godevijandige muren. Tijden dat de vijanden het in beginsel moeten verliezen. Dat zijn de slechtste tijden niet.

Eenmaal aan het einde van het leven, aan het eind van de pelgrimsreis, worden al die muren in het hart door de Heere neergehaald.

Is het uw verzuchting weleens geweest nooit meer te zondigen? Gaat daar uw hart naar uit?

Voor de Kerk zal het eenmaal werkelijkheid worden. Dan geldt ten volle: De muren van Jericho gevallen. Die grote schare zal het uitroepen:

"Halleluja! De zaligheid en de heerlijkheid en de eer en de kracht zij den Heere onzen God". Mijn God, U zal ik eeuwig loven, omdat Gij 't heb gedaan. (Psalm 52:7)

Maar wee hen die nooit door ontdekkende genade hun vijandschap kregen te zien en in te leven. Zij zullen als vijanden veroordeeld worden.

Als u nog zo'n vijand bent: u bent nog in het heden der genade. Het is nog niet te laat. Haast u om uws levens wil. Smeeke de Heere of Hij u de ogen wil openen zodat u bekend gemaakt wordt aan uw vijandschap eer het voor eeuwig te laat is. Uw bede zij: Heere, wil de dwaasheid der prediking voor mij tot zegen stellen. Wil door Woord en Geest mijn hart bewerken.

De Heere wil er om gebeden zijn en voor Hem is niets te wonderlijk. Er staat immers dat de muren van Jericho gevallen zijn.

Ontferme Zich de Heere op het gebed tot eer van Zijn Naam opdat ook van u zou mogen gelden, hier in beginsel en eenmaal in volkomenheid: de muren gevallen.

A. van Heteren.

Van de Redactie

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie van ds. A. van Heteren opgenomen over Hebr. 11:30 'Jericho gevallen'. Ds. M.C. Tanis schrijft over Titus 1:12 en 13 'Geef acht en doet'. Ds. P. Roos levert een bijdrage onder het opschrift 'Begraven'. Ds. P. den Butter schrijft een derde artikel over koning Josafat, over kerkplanting en een column over de FRC. Ds. J.M.J. Kieviet gaat verder met de behandeling van het Avondmaalsformulier. Ds. K. Hoefnagel levert in de vragenrubriek een tweede bijdrage over de tien plagen die over Egypte kwamen. Ds. H. van der Ham schrijft verder in de rubriek 'Sprekend verleden' over wijlen ds. N. de Jong in Den Haag. Verder boekbesprekingen.

Ontmoetingsdag

D.V. Zaterdag 19 september op Urk in de Eben-Haëzerkerk. Thema: Schepping en herschepping. Sprekers: ds. P. van Zonneveld 'Hemel en aarde Gods schepping', ds. P. den Butter 'De mens beeldrager van God', ds. J.M.J. Kieviet 'Reformatie van gedeformeerden' en ds. P. Roos 'Van vervloekt tot gezegend aardrijk'. Aanvang morgensamenkomst half

elf, aanvang middagsamenkomst twee uur. Er zal kinderoppas zijn. ook zal er weer heerlijke vis te koop zijn tussen de middag. Er zal ook weer een boekentafel zijn. We wijzen u ook op het boek dat is uitgegeven door de CGK Eben-Haëzer getiteld 'De wederkomst van Christus' waarin 12 preken zijn opgenomen met een korte levensbeschrijving van de betreffende predikanten tegen de gereduceerde prijs van € 15,-.

Toogdag GBS Barneveld

D.V. zaterdag 10 oktober in de Rehobothkerk aan de Nairacstraat. Sprekers: ds. P. Blok, ds. A.C. Rijken, ds. G. Gerritsen, ds. C. Hoghem en ds. A. van Hete-

ren. Aanvang morgensamenkomst half elf, aanvang middagsamenkomst twee uur.

Woord en daad

Zangavond CGK Dordrecht- centrum, Dubbeldamseweg Noord 1, D.V. zaterdag 26 september.

Verschijsning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal weer gewoon over twee weken D.V. donderdag 24 september verschijnen. Kopij graag binnen donderdag 17 september. AvH

Ambtelijke praktijk

GEEF ACHT EN DOET

Titus 1:12 en 13

Hun eigen profeet

In vers 12 staat wat. Paulus schrijft. Een uit hen, zijnde hun eigen profeet, heeft gezegd: Kretenzen zijn altijd leugenachtige kwade beesten. Luie buiken. Deze getuigenis is waar (vers 13a). Is wat Paulus schreef een uitschieter? Gaat hij zich door allerlei omstandigheden te buiten? Onder mensen kan het voorkomen. Maar bij Paulus is dat niet het geval. Het is zelfs zo dat Paulus geleid door de Heilige Geest geschreven heeft. Vandaar dat zijn getuigenis authentiek is. Het is geloofwaardig. Vandaar dat het ons ook veel te zeggen heeft. Laten we luisteren naar en leren uit het Woord. Bijzonder voor ambtsdragers is dat belangrijk en in bepaalde omstandigheden zelfs noodzakelijk. Het is in het belang van de gemeente waarover men gesteld is. Wat Paulus schrijft moest de toekomstige ouderlingen leiden tot attentheid. Tot de daad. Als Paulus denkt aan de mentaliteit van de Kretenzen, dan wordt dat op de juiste wijze getypeerd door de Kretenzische dichter Epimenides. Hij moet geleefd hebben ongeveer 600 voor Christus. Het was een man van gezag. Van wetenschap. Wat hij sprak of schreef was raak. Ook zijn typering van de Kretenzen. Waarschijnlijk heeft Paulus zijn uitspraak zelf gelezen. Zo niet, dan is zijn uitspraak Paulus bekend geweest. Hij acht het noodzakelijk voor de gemeente om die door te geven aan Titus. Niet om te hakken, maar om te waken en zo op christelijke wijze te leren en te leiden. Wanneer Paulus denkt aan Epimenides dan schrijft hij: Epimenides is hun eigen profeet. Hij was niet alleen hun landgenoot, maar ook hun eigen profeet. Nu wil Paulus niet zeggen dat hij een goddelijke profeet was,

gesteld in de dienst des Heeren. Maar hij was wijs. Uit zijn woorden bleek het. Epimenides was al lang overleden. Maar hij sprak nog na zijn sterven. Zijn woorden kwamen niet in het vergeetboek. Zo ook het gezegde door Paulus geciteerd. Zijn woorden hadden in de dagen van Paulus nog autoriteit. Op Kreta werd hij zelfs gehouden voor een profeet. Onder de heidenen was hij een man van gezag. De gemeenten mogen zijn woorden niet naast zich neerleggen. Het is erg ook in onze tijd niet christelijk te zijn, maar wat gesproken of geschreven is door zulke mensen kan toch van betekenis zijn. Daarom wordt uit de algemene of landelijke geschiedenis weleens een woord of zinsnede aangehaald. Zo acht Paulus de karakterisering van de Kretenzen juist. Epimenides' oordeel was niet mals. Zij is de moeite waard om over na te denken en er wat mee te doen. Nu draagt het oordeel van de profeet een tweeledig karakter.

Hoe is het gesteld

De Kretenzen liegen altijd. Dat is hun volkszonde. Ze zijn onbetrouwbaar. Nu wil dat niet zeggen dat ze nimmer de waarheid spreken. Zeker kwam dit voor. Maar voor hun volksaard moest men uitkijken. Net zo goed als een dief weleens niet steelt, maar hij is een dief. Zo ook wie bekend staat als leugenaar, spreekt ook weleens de waarheid. Op hun levenshouding, op hun gedrag, was heel wat aan te merken. De Kretenzen werden kwade beesten genoemd. Dit kwam door hun wrede en grove manier van optreden. Ze hadden ook de naam van luie buiken gekregen. Ze waren dik en vadsig. Men suggereert dat de Kretenzen geweldige drinkers zijn geweest. Zeer genotzuchtig. Het is wat als men zo moet spreken over zijn volksgenoten. Hun volksaard, hun volkszonde, is

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren, Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting

Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 10,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 8 dollar per jaar.

Advertenties € 0,34 (excl. btw) per

mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166-4646

scherp door Epimenides getekend. Niet om zijn medeburgers te treffen, maar om de ogen te openen voor deze karakteristiek en te brengen tot een normaal burgerlijk leven. Epimenides was geen criticaster. Hij was een wijs man, een profeet. Plato noemde hem zelfs een goddelijk geïnspireerd man. Epimenides werd gezien als één van de zeven wijze mannen van de antieke wereld. Uit wat Paulus van Epimenides had geciteerd blijkt dit. Deze getuigenis is waar (vs. 13).

Let op!

Ga er niet aan voorbij. Want de drie trekken door Epimenides vind je ook terug bij de dwaalleraars. Zij zijn leugenachtig. Zij houden zich niet aan het betrouwbare Woord van de Heere. Zij zijn strijdlustig, zij zijn dwarsliggers. Ze spreken de gezonde leer tegen. Hele gezinnen worden door hen in verwarring gebracht. Gezinsleden komen tegenover elkaar te staan. Zij zijn genotzuchtig. Het is hun om geld te doen. Godsdienst gebruiken ze voor de vulling van hun portemonnee. Hun leven is vol van tegenstellingen.

Juist?

Nu zou de vraag naar boven kunnen komen: Is Palus wel pastoraal bezig? Want welke woorden gebruikt Paulus? Bestraf hen scherpelijk (vers 13b). Er dient opgetreden te worden. De scherpste van het zwaard des Geestes dat is Gods Woord, dient gehanteerd te worden. Bij volharding in hun dwaalleer, als de vermaning geen uitwerking heeft, moeten ze afgesneden worden. Gaat Paulus hierin niet te ver? Die gedachte mag niet opkomen. De houding van een internist, een chirurg, mag de kerk niet vreemd zijn. Als na onderzoek blijkt dat een operatie noodzakelijk is voor behoud van het lichaam, dan mag zo'n operatie niet achterwege blijven. Nu kan de opmerking gemaakt worden: in onze kerken zijn geen dwaalleraars, we zijn gereformeerd. Onze papieren verscheuren we niet. De Bijbel is Gods Woord. We zijn christelijk gereformeerd. Zeker, we denken en spreken anders dan in de vorige eeuw gedaan werd. We kunnen er niet omheen wat nu theologisch, ethisch en moreel wordt aangedragen. Door het tijdsbeeld moeten ook onze kerkdiensten een andere vormgeving hebben. Want hoevelen haken af en buitenkerkelijken worden door de oude 'cultuur' niet bekoord. Noch minder getrokken. De diensten moeten aantrekkelijk gemaakt worden. Zeker moet een arme zondaar en een rijke Christus gepredikt worden. Maar het kan niet meer zoals het in de twintigste eeuw werd gedaan. Het heeft ook niet meer, want we hebben

nu meer licht en zicht. Het moet naar een vrolijk orthodox leven toe. We hebben daar ruimte voor. We kunnen gelukkig gezangen zingen. Ik denk aan het volgende voorval. Onlangs was iemand in de stad en kwam langs een christelijke gereformeerde kerk. De deur stond open. Hij ging naar binnen en kwam in de consistorie terecht. Aan de muur hing portretten van predikanten die de gemeente gediend hadden. Wijzend op de overleden predikanten werd aan de koster gevraagd: zijn predikanten die nu preken in de geest van de overledenen nog welkom? De bezoeker was niet van onze kerk, maar had die predikanten gekend. Het antwoord was: nee, want wij zijn vrolijk orthodox! Is dat een uitzondering? Dit is geen open vraag. Het komt voor dat bekering, verzoening, geloofsbeleving en heiliging niet meer gehoord of uiteengezet worden. Het gaat bergafwaarts.

De betekenis

De waarde van het beginsel waaruit het voorgelacht leefde krimpt dan in. Overleden predikanten kan men niet meer in de ogen kijken wanneer men hun portret ziet. Er zij de eensgeestesheid. Er zij verbondenheid aan het onderwijs door Paulus gegeven. Zijn vermaningen mo-

gen nooit ter zijde geschoven worden. We mogen niet zeggen dat hij er soms een merkwaardige zendingsmethode op na hield, zoals hij deed tegenover de bewoners van Kreta. Laten we verder lezen. Paulus sprak niet slechts in de geest van aanpakken. Hij gaf ook aan waarom en waartoe.

Handelingsdoel

De tuchttoefening heeft een doel: opdat zij gezond zijn in het geloof (vs. 13). De handeling moet plaatsvinden, moet erop gericht zijn dat zij dus weer gezond worden in het geloof en zich helemaal gaan voegen naar de gezonde leer. De leer van Gods Woord. Niet meer besmet noch beheerst door de valse leer. Het doel is genezing, zodat zij gezond zijn in het geloof. Voor gezondheid is gezond voedsel nodig. Door de werking van de Heilige Geest Die het Woord gebruikt is er de geestelijke gezondheid. De pastor Calvijn zegt: alles wat afwijkt van het Woord, maakt ziek. God wil dat wij zo ingespannen bezig zijn met Zijn Woord dat de toegang voor beuzelarijen is afgesloten. Wie de gezonde smaak van Gods Woord eenmaal proefde, raakt terstond ongerust als hij wat anders voorgeschoteld krijgt.

M.C. Tanis

Kerkelijk actueel

BEGRAVEN

In het "Kerkblad", het orgaan van de Hersteld Hervormde Kerk, las ik een kort artikel over enkele aspecten van de begrafenis. Dr. P. Buitelaar pleitte hierin voor het herstel van de huisdienst. Dat was vroeger een korte dienst in besloten familiekring, voorafgaande aan de eigenlijke rouwdienst. Verder wordt in korte woorden iets gezegd over het verdere verloop van de begrafenis. Ik vond er aanleiding in om enkele overwegingen hieraan toe te voegen.

Er zijn redenen genoeg om aan dit onderwerp enige aandacht te schenken. Er zijn ook redenen voor u en mij om ons te bezinnen op de dag van onze begrafenis. Natuurlijk allereerst in geestelijk opzicht. Over de vraag of we bereid zijn te sterven. Bij het ouder worden gaan mensen er vanuit de natuur al meer aan denken, maar het moet ons gehele leven doortrekken. Calvijn meet de vorderingen van iemand in het geestelijke leven af aan de mate waarin hij verlangt naar de dag des doods. Deze geestelijke toonsetting moet zodanig zijn, dat daardoor alles bepaald wordt. Wie kan sterven, kan ook leven. Dat laatste is evenzeer een kunst en een gave als het eerste.

Dr. Buitelaar noemde een "In Memoriam", dat in de rouwplechtigheid een plaats mag hebben. Dat is ongetwijfeld zo. Niet in die zin, zoals u het tegenwoor-

dig nogal eens kunt meemaken, dat de gehele meditatie opgaat in het persoonlijke. Maar op gepaste wijze is er zeker plaats om de overledene in zijn persoon te belichten vanuit het Woord van God. We moeten er begrip voor hebben dat de familie existentieel en emotioneel sterk betrokken is op het sterven van een geliefde vader of moeder, een kind of een familielid. Gods Woord spreekt ook over het verdriet van de nabestaanden. Denkt u eens aan de zware rouwklage, die in de dagen van het Oude testament gehouden werd rond het sterven van bijvoorbeeld Jakob, Jozef en Mozes. Hoe sterk zijn de gevoelens geweest rond het kruis van de Heere Jezus. Er mag uiting gegeven worden aan het verdriet. Daartoe behoort ook dat er aandacht is voor de overledene. De familie waardeert het, als kerk en predikant zich willen verdiepen in de persoon

van de overledene, aan wie men zozeer verbonden is geweest.

Het gebeurt tegenwoordig meermalen dat een familielid een levensschets geeft van een overleden vader of moeder. Dat gebeurt soms niet zonder problemen. Een dergelijke schets kan heel ver buiten de toonzetting van de meditatie staan. Soms op het platvloerse af. In de familiekring kunnen zulke woorden een plaats hebben, ze strijden echter met de ernst van een begrafenis. Het is goed om daarover vantevoren na te denken en enkele wensen voor de begrafenis op papier te zetten. Het kan later veel voorkomen.

Dat komt omdat we in deze tijd veelvuldig tot begraven geroepen worden van leden van de gemeente, wier kinderen of familieleden niet meer tot de kerk of de gemeente behoren. U begrijpt dat kinderen, die het geloof vaarwel gezegd hebben, een vertekend beeld zouden kunnen geven in een dergelijke schets. In ieder geval kunnen er dan wezenlijke aspecten vergeten en verzwegen worden. Er komen dan zaken naar voren die hooguit voor de eigen kinderen belangrijk kunnen geweest zijn, over de gewone alledaagse dingen van het leven, terwijl de aanwezigen in een rouwdienst dat beeld van de overledene zo niet voor zich hebben en feitelijk ook liever bepaald worden bij de meer wezenlijke dingen uit iemands leven. Het gaat bij zo'n gelegenheid toch om het wezenlijke, en vooral op een christelijke begrafenis gaat het er toch om hoe iemand leefde onder het Woord van God. Op die manier ontstaat er dan een kloof tussen de meditatie en de bijdrage van de familie. Ik tast in het duister over het antwoord op de vraag waarom in een dergelijke dienst zou moeten worden verteld welke vakantiegewoonten iemand had, terwijl de diepste roerselen van het hart buiten beeld blijven. Zou het niet nuttig zijn dat ieder die de dag van zijn dood overdenkt, bepaalde lijnen uitzet om dat te voorkomen?

Nu ik het er toch over heb, dat de achtergebleven familieleden in een heel ander geestelijk klimaat zijn terechtgekomen als de overledene, zijn er nog een aantal zaken, die hier genoemd kunnen worden.

Het zal u niet onbekend zijn, dat de wijze van begraven in deze tijd grote veranderingen heeft ondergaan. In het algemeen, dus ook buiten onze kringen bezien. Dat kan ook gezegd worden over de aanwezigheid van bloemen. Het komt steeds meer voor dat deze prominent aanwezig zijn. Wat doet de predikant, die er plotseling mee geconfronteerd wordt? Ik heb wel een tijd beleefd dat ik daar misschien te rigoureuus mee omging. Later bedacht ik dat

die bloemen, hoezeer ik bloemen rond de dood verwerp, door bijvoorbeeld de kinderen uit liefde werden gegeven. Ook daar moeten we weer met begrip mee omgaan. Maar geen acceptatie. Ik heb het wel eens zo opgelost dat ik bij kennisname van aanwezige bloemstukken de tekst veranderde en sprak over de bekende woorden over de afvallende bloem. Dan kan op gepaste wijze gezegd worden dat een bloem geen verband houdt met de dood. We verbloemen de dood niet. Heeft de overledene vooraf vastgelegd hoe hij of zij daarover denkt, dan werkt dat de goede gang van zaken in de hand.

Ik denk dan aan de liturgie. Kinderen zouden graag hebben dat dit of dat lied zou worden gezongen. Een lied uit opwekking of uit een andere vrije bundel. Een onaangename bijkomstigheid daarbij is dat kinderen die hun vader of moeder begraven hun eigen stempel willen zetten op de begrafenis. U zult dat logisch vinden, misschien? Is het dat ook? Ik meen dat kinderen juist respect zouden moeten tonen voor de stijl en de opvoeding van hun geliefde ouder; de begrafenis dient te verlopen in de stijl van de overledene, niet in die van de kinderen, die later een heel andere levensstijl aangenomen hebben.

In het contact met de nabestaanden is het voor een kerkenraad nog moeilijker als het gaat over de verwachting die er al of niet duidelijk leeft voor de overledene. Vanwege diepe verbondenheid met de overledene kan het zijn dat kinderen het beste hopen en geloven voor hun ouders en geliefden. Ook dit is weer heel goed verstaanbaar. We ervaren het zelf of hebben het ervaren als in eigen kring iemand wordt weggenomen. Ook hier moet de ambtsdrager weer met veel voorzichtigheid en respect optreden. Toch kan het zijn dat die verwachting, die leeft bij de familie, niet overeenkomt met de voorstelling, die de gemeente heeft. Ik doel nu niet zo maar op deze of gene, maar ik heb het bijvoorbeeld over de kerkenraad. Tijdens het huisbezoek is er misschien nooit echt iets duidelijk geworden. Daarbij kan het dan ook nog gebeuren dat er een levenswandel was, die gekenmerkt werd door vrijheid en een losse stijl. Wat dan? De familie leeft met hoop, maar u, als predikant of ouderling?

In een dergelijke situatie staan we voor een moeilijke afweging. Moeten we dan naar het oordeel der liefde van ieder beklagend lid het goede hopen? Ja, dat wel, maar moeten we dat ook geloven en zeggen als een vaststaand feit?

Dat zouden we toch niet moeten doen, alleen op grond van het gegeven dat de familie spreekt over hoop. Het leven

heeft ook gesproken. We zeggen dan wel in zo'n situatie dat we de overledene laten liggen; maar de familie zal daar spoedig een uitleg aan geven. Het beste is het als we met de familie overeen kunnen stemmen in de gedachte dat de overledene onvoorwaardelijk in de handen van de Heere wordt overgegeven. Daar is ieder mens altijd veilig en wij zijn er allen mee gebaat, als het gaat om onze geliefden. Wie de Heere vreest, zal daar rust in vinden. God is Rechter Die het beslist, hoe het ook gaat.

Zo zien we dat er heel wat moeilijke vragen naar boven komen rond een begrafenis. Gelukkig lang niet altijd, maar dit soort zaken komen wel steeds meer voor.

Er zijn meer overwegingen. Moet de kist neergelaten worden voordat de predikant het woord krijgt? De voorganger zal er de voorkeur aan geven om dat wel te doen. Dat komt ook overeen met de betekenis van het begraven in Bijbelse zin. Het kan echter zo maar gebeuren dat de familie beslist om dat niet te doen. Formeel heeft de predikant de leiding, maar zal hij in een dergelijk geval de zaak forceren? Nee, dat kan op die manier niet. In veel gevallen zal het zo gaan dat in een voorbereidend gesprek er wel een oplossing gevonden kan worden. Er zijn veel families die heel correct begrijpen dat de kerkenraad de leiding heeft en dat daartegen geen bezwaar behoeft te worden gemaakt. Echter niet in alle gevallen is dat zo.

Ik noem dan ook nog de toespraak aan de groeve. Voor zover mij bekend heerst onder ons de gewoonte dat ook aan het graf een toespraak wordt gehouden. Niet dus alleen een schriftlezing, het onze Vader of de Geloofsbelijdenis. Ook hier kan weer gezegd worden dat een familie daar soms geen prijs op stelt. Of men vindt het niet nodig dat de ouderling afsluit aan het einde met schriftlezing en gebed. Alles kan wel in één keer. Maar dit gaat moeilijk worden. Voor mijn gevoel is het graf bij uitstek de plaats waar het Woord moet klinken en waar het ook geadresseerd wordt uitgesproken. Aan het graf hebt u de omstandigheden mee. Daar móet u spreken over dood en leven, over zonde en genade. U hebt daar ook meer dan elders de gewetens van de hoorders mee. Juist daar mag en moet gesproken worden over het offer van Christus, waaruit leven en vrede voortvloeit voor de Zijnen. Dat is de ware troost. Daarin mag men zichzelf en anderen toch niet tekort doen. Vergeten we ook niet dat begrafenissen de mooiste gelegenheden zijn voor evangelisatie. En hoe vaak blijkt toch ook weer niet dat het Woord iets doet, ook bij buitenkerkelijken. Hoe dit alles te voorkomen? De eerste

taak ligt hier bij ons allen, persoonlijk. We moeten voor onszelf iets duidelijk gemaakt hebben over deze dingen. Dat zou het beste zijn. De kinderen of de nabestaanden vinden uw beschikking na uw sterven en weten hoe het behoort te gaan. U kunt uw predikant ook een kopie hiervan geven. De kerkenraad heeft hierin ook een taak. De gemeente heeft vast en zeker wel een besluitenlijst. Over deze zaken vooral kan het goed zijn een besluit te nemen en dat vast te leggen. Dan behoeft een familie in een voorkomend geval niet te denken dat het hier speciaal om hen gaat. In en rond het sterven liggen de dingen te gevoelig om dan nog allerlei verschillen op te moeten lossen.

En natuurlijk zijn er buitendien wel meer zaken, die belangrijk zijn. Het kan ook heel goed zijn dat u zich bezig houdt met zaken die onbeduidender zijn. Zo hechten mensen aan de kleur van de kaart of de rouwauto. En alles wat daarmee samen hangt. Het veelvoorkomende grijs is in wezen weinigzeggend. Waarom niet zwart? Dat is in ieder geval de Bijbelse voorstelling van zaken. Het heeft voor mijn gevoel ook niet te maken met somberheid, wel met rouw en verdriet.

Bijbelstudie

JOSAFAT - 3

1 Koningen 22:1-28;

2 Kronieken 18:1-27

Josafat is op staatsbezoek bij Achab. De godvrezende koning van Juda zit aan het staatsbanket, samen met de goddeloze koning van Israël. Beide koningen confereren en sluiten een soort bondgenootschap. Josafat bewilligt in het voorstel van Achab om gezamenlijk een militaire expeditie te ondernemen met als doel Ramoth in Gilead op de Syriërs te heroveren. Er is sprake van een verregaande samenwerking. En we vragen ons ontzet af: Hoe bestaat het? Hoe komt Josafat in dit gezelschap terecht? Wat zoekt hij hier? En waarom gaat hij met Achab in zee?

Achabs voorstel

Mooie dingen zijn ons van Josafat verteld. Maar er zijn ook andere dingen die de bijbelschrijver vertellen moet. Dingen die samenhangen met een verkeerde trek in Josafats karakter: zijn veel te grote toegeeflijkheid; zijn onvermogen om 'nee' te zeggen; ten diepste de verkeerde neigingen van zijn oude mens. Het is een paar jaren geleden al begonnen. Toen kwam het huwelijk tot stand tussen Josafats zoon Joram en Achabs dochter Athalia. Een huwelijk met een

Daar is altijd een gevoel van weemoed bij. Maar dat mag ook zo zijn. Ook Israël kende allerlei rouwgebruiken.

En wat dan te denken van de kleding tijdens de begrafenis? We weten allen dat er soms weinig respect spreekt uit de kleding voor de dood en voor het Woord des levens. Dit zijn zaken die de overweging verdienen. U hebt ook ten aanzien van uw begrafenis een roeping. Uw kinderen zullen dat eerbiedigen. Ook de gemeente neme die stijl over. Trouwens, de gemeente? Waar is die? Soms laat men de familie vrijwel alleen, vooral als het ouderen betreft. Dat mag toch niet. Evenmin als we een bruidspaar alleen moeten laten met hun familie in de trouwdienst. De gemeente zelf is eigenlijk een grote familie.

Hopelijk zet dit artikel u aan het nadenken. Bereid uw huis want gij zult sterven en niet leven. Dat is ten eerste een zaak van geloof, geloof in Christus en van daaruit ook een zaak van beleid. Moge ons klaaghuis beter zijn dan het huis der maaltijden. Dan kan er juist van een begrafenis een heerlijke sprake uitgaan!

P. Roos

politieke achtergrond, want Josafat was er van meet af op uit om een goede relatie te hebben met Achab en zijn rijk. Maar hij heeft toch geweten wie Achab is? En wie Izebel, Athalia's moeder, is? Zeker heeft hij dat geweten. En toch werkt hij aan de sluiting van dit huwelijk mee, hoewel hij zelf ook wel kan uitrekenen dat hier niets goeds uit kan voortkomen, zeker in geestelijk opzicht niet. Zo zijn de contacten gelegd en dan ligt het voor de hand dat die contacten zullen worden onderhouden. Van tijd tot tijd moet men dan bij elkaar op bezoek. En zo gebeurt het dat we te horen krijgen van een staatsbezoek van Josafat aan Achab in Samaria, waar dan tot verregaande samenwerking wordt besloten.

Achab loopt met bepaalde plannen rond. Een paar jaar geleden heeft hij de Syriërs verslagen. Bij de vredesonderhandelingen is toen vastgesteld, dat de door de Syriërs veroverde steden van Israël zouden worden teruggegeven. Met deze afspraak hebben de Syriërs echter de hand gelicht. Een van die steden, Ramoth in Gilead is nog altijd in de macht van Syrië. En dat kan Achab toch niet op zich laten zitten. Hij wil die stad terug hebben en dus beraamt hij een veldtocht.

Maar is hij sterk genoeg voor zo'n onderneming? Hij moet steun zoeken.

FRC

De afkorting FRC staat voor Free Reformed Churches - onze zusterkerk in Noord-Amerika; de kerken waarmee onze kerken volledige correspondentie hebben. Niet een geweldig groot kerkverband, maar dat vindt mede z'n oorzaak in het feit dat in de eerste jaren van het bestaan ervan vele emigranten betrekkelijk argeloos of na verkeerde informatie zich aangesloten hebben bij de Christian Reformed Church - een kerk met een gelijke naam als onze kerken.

Enige tijd geleden stond er in het 'Kerkblad voor het Noorden' een artikel waarin een echtpaar, dat in de vijftiger jaren naar Canada emigreerde, iets vertelde van hun ondervindingen. Ze sloten zich aanvankelijk aan bij de FRC, maar daar vonden ze de prediking al snel te zwaar - te veel nadruk op de zonde. Twee keer naar de kerk gaan vonden ze ook teveel van het goede. Dat die kerk tucht oefende over iemand die in zonde leefde was ook onnodig. Het gevolg van een en ander was dat ze maar naar een andere kerk omkeken en tenslotte helemaal van de kerk vervreemden. De vraag zou gesteld kunnen worden wat de waarde van zo'n artikel in een kerkblad is.

In ieder geval heeft een lid van de FRC per ingezonden schrijven gereageerd op dat artikel en die reactie stond ook in dat blad. De schrijver stelde een aantal vragen, zoals: Wat is er mis als in de prediking gesproken wordt over de zonde? Wat er mis met twee maal kerkgaan op zondag? Wat er mis is met een kerk die tucht oefent? En nog een paar dingen. Ja, wat is er mis als dit gebeurt? Vragen die op hun plaats zijn.

Hoe bestaat het dat mensen om die redenen van kerk veranderen? Dan mankeert er meer aan die mensen dan aan de kerk. Althans dat is mijn mening.

Gaat het soms goed als een prediking over de zonde gaat zwijgen? Is het een bewijs van bloeiend geestelijk leven als we met één kerkdienst op zondag volstaan? Beantwoordt een kerk aan haar roeping als zij geen tucht meer oefent? Evenwel, deze vragen zijn ook in onze kerken uiterst actueel. De zonde wordt in de prediking meer en meer verzwegen. Wie telt de kerkleden die niet meer normaal twee maal naar de kerkgaan? Wordt niet vaak de zonde goed gepraat of minstens getolereerd in plaats van gecensureerd?

Ik dank André Kloppenburg - de schrijver van het 'Ingezonden' - voor de vragen die ook ons tot zelfonderzoek brengen.

P. den Butter

Dat doet hij bij Josafat. De verhouding met Josafat is immers goed. Bovendien is Josafat iemand die de Heere vreest. Geeft hij zijn medewerking, zo denkt Achab, dan heeft hij zeer waarschijnlijk ook de steun van Josafats God en dat zou prachtig zijn.

De vraag of ze de expeditie zullen ondernemen komt in de ministerraad en in het overleg met de militaire leiders aan de orde. Josafat is daarbij aanwezig. En dan is daar onverwacht de vraag aan Josafat: Doet u met ons mee? Wilt u onze bondgenoot zijn?

Dit is trouwens niet zomaar een vraag. De Bijbel zegt dat Achab Josafat aanpoot. De vraag wordt dus met grote nadruk en aanhoudendheid gesteld.

Josafat is er door overrompeld en zonder er verder over na te denken stemt hij toe. Is hij onder de indruk van de vriendelijke ontvangst die hem te beurt gevallen is? Voelt hij zich geveleid door de hem bewezen gunsten? In ieder geval komt zijn veel te grote toegeeflijkheid aan het licht. Al zou hij het al hebben gewild, hij is er niet toe in staat om 'nee' te zeggen. Hij vraagt niet eens om een tijd van beraad. Hij stemt toe, al te snel. En dan zit hij er aan vast.

Eerst Gods Woord horen

Ja, dan zit hij er aan vast en dat wordt hij meer en meer gewaar. Hij beseft al spoedig dat hij te ver gegaan is. Achab maakt nu wel plannen en Josafat stemt ermee in, maar is de Heere er ook bij geraadpleegd? Nee, dat is Hij niet. Moet dat dan niet alsnog gebeuren? Ja, natuurlijk moet dat.

Als Josafat in die richting een vraag stelt is Achab terstond bereid om een aantal profeten te laten komen. Voor hem hoeft dat niet per se, maar als Josafat het wil dan zal hij geen bezwaar maken. Profeten heeft Achab trouwens wel tot zijn beschikking. Wel vierhonderd. Die laat hij roepen.

Het zijn uiteraard geen Baälprofeten - dat zou Josafat nooit accepteren. Zijn het dan profeten van de Heere? Zijn die er dan nog zoveel, na al de pogingen die Achab ondernomen heeft om juist die profeten uit te roeien? Nee, profeten van Jehova zijn het ook niet. We zullen wel moeten denken aan profeten die betrokken zijn bij de kalverendienst in Bethel. Voor die godsdienst heeft Achab altijd ruimte gelaten in Israël.

Welnu, die profeten zijn op de hand van Achab. Altijd al geweest. Dat blijkt ook nu. Unaniem is hun advies: Trek op en de Heere zal uw tocht voorspoedig maken. Met een zekere triomf kan Achab nu naar Josafat kijken. Ziet u wel? Stelt dit u gerust?

Nee, het stelt Josafat niet gerust. Dit soort profetie vertrouwt hij niet erg.

Dit is anders dan hij van de echte profeten des Heeren gewend is. Vandaar de vraag: Is hier ook niet nog een profeet des Heeren? Een echte profeet, bedoelt hij. Achab raakt geïrriteerd. Als hij nu aan Josafats wens wil voldoen dan moet hij Micha de zoon van Jimla laten komen. Maar aan die man heeft Achab een hekel. Hij haat hem zelfs. Dat zegt hij ook. Hij zegt er ook bij waarom hij hem haat. Micha is het nooit met Achab eens. Altijd zegt hij dingen die de koning niet aanstaan. Nooit eens een goed woord. Altijd negatieve dingen.

Door dit hardop uit te spreken probeert hij Josafat ertoe te brengen dat deze zal zeggen: Nou, laat het dan maar. Maar dat zegt Josafat niet. Het enige wat hij zegt is een zwak vermaan: Zo moet u niet spreken. Wel een protest, maar eigenlijk ook weer niet meer dan een protestje. Maar Josafat blijft wel bij zijn verzoek.

Boodschap van Micha

Er zit dus niets anders op dan dat Achab Micha laat halen. Zo gebeurt het ook en dan krijgen beide koningen een heel ander verhaal te horen. Micha geeft wel eerst een ironisch antwoord op Achabs vraag of ze de veldtocht zullen wagen. Maar als Achab Micha bezweert niets dan de waarheid te spreken doet Micha dat en hij doet het zonder omwegen en zonder aanzien des persoons.

Hij vertelt dat hij in een visioen gezien heeft dat de veldtocht zal mislukken en dat Achab zal omkomen. Zo heeft de Heere hem laten zien, zegt hij met nadruk. Dit is het Woord des Heeren.

Schrikt Achab? Dat kan bijna niet anders. Wie zou van zo'n bericht niet schrikken? Wie er ook geschrokken is is de leider van de vierhonderd profeten, Zedekia. Die loopt op Micha toe en geeft hem een slag midden in zijn gezicht en vraagt hem of hij soms denkt dat de Geest des Heeren van hem op Micha is overgegaan. Zedekia voelt wel aan dat, als Micha gelijk heeft, hij onmaskerd is als een valse profeet. Vandaar die vernederende kaakslag.

Achab ziet en hoort het en maakt er snel een eind aan. Micha moet terug naar de gevangenis, zo beveelt hij. Daar moet hij blijven totdat Achab met vrede terugkomt. Denkt Achab dan toch nog echt, dat dit zal gebeuren? Dat het woord van Micha niet waar zal worden? Daarom zal Micha het nog een keer benadrukken met woorden waar iedereen uit kan begrijpen dat er van zo'n terugkeer van Achab geen sprake zal zijn. En verder verdedigt Micha zich niet. Dat laat hij aan God over.

We zullen op de wijze waarop Micha zijn boodschap brengt en op de inhoud

van zijn visioen hier niet verder ingaan, hoe verleidelijk het ook is om dit wel te doen. Ook de vragen die door het visioen dat Micha gezien heeft, bij ons worden opgeroepen, zullen we niet zoeken te beantwoorden. We zouden dat natuurlijk wel moeten doen als we deze geschiedenis bespreken vanuit koning Achab als de centrale persoon. Achab is in deze geschiedenis immers een belangrijker persoon dan Josafat. Maar het gaat ons in de benadering die we gekozen hebben vooral om Josafat. We bespreken immers de koningen van Juda en niet die van Israël. Vandaar dat we diverse dingen die we in 1 Kon. 22 en 2 Kron. 18 lezen nu verder onbesproken laten en ons alleen zullen bezig houden met datgene wat op Josafat betrekking heeft.

Verblindings

Josafat heeft alles gehoord en gezien. Gehoord heeft hij het Woord Gods via de mond van Micha. Het kan bijna niet anders of hij heeft van binnen geweten dat die boodschap de waarheid is. Hij heeft haar geloofd. Gezien heeft hij het waardige gedrag van Micha: het gedrag van iemand die onrecht kan verdragen omdat hij aan Gods kant mag staan en alles wat hem wedervaart in Gods hand kan geven. Verder heeft Josafat het gedrag van Zedekia gezien. Is dat het gedrag van een ware profeet? Bepaald niet. Josafat weet uit alles dat de veldtocht zal mislukken. Hij weet ook dat Achab zal omkomen.

Ongetwijfeld zijn er momenten geweest dat Josafat heeft gedacht: 'Ik moet hier mee ophouden. Ik moet me uit deze situatie terug trekken. Hier kan onmogelijk Gods zegen op rusten'. Zijn geweten heeft het hem duidelijk gezegd. En toch, Josafat trekt zich niet terug. Het is wel zeker dat hij het met een bezwaard gemoed en met veel twijfels in zijn hart doet, maar hij blijft bij de gemaakte afspraak. Dwaas, zegt u? Ja dwaas, maar de zonde maakt een mens dwaas. De zonde is zelf dwaasheid.

Een duidelijke illustratie van een kind van God, die vanwege een zwakke plek in zijn karakter en vooral vanwege de overgebleven zonde en zwakheid in zijn bestaan niet durft breken met verkeerde relaties. Hij is in de fuik gezwommen en zonder hulp van Boven komt hij er nooit uit. O ja, Josafat heeft ook een nieuwe mens. Dat blijkt wel als hij vraagt om een echte profeet en zo om het echte Woord van God. Het blijkt ook uit het protest - zij het dan een zwak protest - tegen het negatieve oordeel dat Achab over Micha uitspreekt. Dat laat weten dat er in Josafat een ander beginsel is als vrucht van de nieuwe geboorte die in

zijn leven plaats vond. Maar, o die oude mens. Die is nog lang niet dood. En die zou hem nog ten verderve voeren. Herkenbare dingen, nietwaar?

Maar een geschiedenis als deze laat ons weten dat Gods kinderen er heel wat keren zelf schuld aan hebben als ze vastlopen. Uitkomst kan dan nog maar alleen bij de Heere vandaan komen en nergens

anders vandaan. Maar de Heere moet dan vaak eerst nog een heleboel afbreken wat wij zelf hadden opgebouwd. Dat maakt het wel pijnlijk, maar het blijft wel een wonder, dat Hij dat doen wil. Zijn trouw bewaart de Zijnen. Zijn trouw alleen.

P. den Butter

Hard op denken

Kerkplanting - 7: Rondom Rotterdam

We zouden met de gegevens uit de eerste jaren van de christelijke kerk, zoals we die in de Bijbel tegenkomen, naar onze tijd gaan en zien wat ze ons vandaag in een zaak als kerkplanting te zeggen hebben. Ik noemde een vorige keer dat we van twee soorten kerkplanting kunnen spreken. Over de eerste soort, die ik toen noemde, wil ik het nu hebben.

De planting van een kerk of de stichting van een gemeente binnen het kader van de bestaande gemeenten, waarbij de te stichten gemeente in wezen niet verschilt van de al bestaande gemeenten.

Niemand zal het mij, naar ik hoop, kwalijk nemen als ik hierbij de classis Rotterdam als voorbeeld neem. Tenslotte ben ik uit die regio afkomstig en verschillende ontwikkelingen daar heb ik van nabij kunnen meemaken, doordat ik een groot gedeelte van mijn werk in die regio heb verricht. Bovendien is die classis ook een mooi voorbeeld van het komen, maar ook het gaan van gemeenten. Wie het Jaarboek 2009 vergelijkt met een Jaarboek uit de vijftiger jaren kan op het punt van de samenstelling van die Classis heel wat verschillen aantreffen.

De stad Rotterdam groeide. Er kwamen nieuwe wijken. Dorpen in de directe omgeving van de stad werden opgeslokt. Mensen, met name jonge gezinnen trokken naar de buitenwijken. En de kerk volgde. Vanuit Rotterdam-Centrum werden kerkdiensten belegd in Kralingen en Alexanderpolder. Vanuit Rotterdam-Zuid werd aandacht gegeven aan Hoogvliet en Spijkenisse. Rotterdam-west oriënteerde zich op Overschie en Oud-Mathenesse.

Vlaardingen, ook behorend tot de classis Rotterdam, belegde diensten in de Westwijk. Middelharnis deed een poging met diensten in Ouddorp. In Ridderkerk of Slikkerveer werden diensten belegd. Misschien gebeurde er nog wel meer dat mij op dit moment niet voor de geest wil komen.

Uit wat ik zojuist noemde blijkt dat niet elke kerkplanting of poging daartoe van blijvende aard was. Kralingen en Alexander bleven bestaan. Maar wel liep mede daardoor het ledental in Centrum hard terug. Hoogvliet was nooit een gemeente en is ook als preekplaats verdwenen.

Spijkenisse bleef bestaan. Maar Zuid verloor weer leden. Overschie was enige tijd wel een gemeente, maar moest na een aantal jaren toch weer worden opgeheven.

Oud-Mathenesse werd ook nooit een gemeente en verdween al snel ook als preekplaats. De gemeente, die daarvan de moeder-gemeente had moeten worden, is nu zelf ook opgeheven. De preekplaats in de Westwijk in Vlaardingen werd opgeheven. Ouddorp kwam nooit echt van de grond. Ridderkerk bleef als gemeente bestaan.

Maar we zijn er nog niet. We hadden het al over het opheffen van de gemeente Rotterdam-West. Een zelfde lot was Rotterdam-Charlois beschoren. Althans, de originele gemeente Charlois. De ICF die ervoor in de plaats kwam is zo'n nieuwe en andersoortige gemeente waar we het een volgende keer wel eens over zullen hebben. Rotterdam-Pernis was nooit groot, maar hield toch vele jaren stand, totdat ook aan het bestaan van deze gemeente een eind kwam.

Wat zeggen deze dingen? Met in gedachten dat het achteraf altijd gemakkelijk is om vast te stellen wat wel en wat niet had moeten gebeuren, trekken we

De praktijk der godzaligheid

Het avondmaalsformulier (19)

"Ten derde onderzoek een iegelijk zijn consciëntie, of hij ook gezind is voortaan met zijn ganse leven waarachtige dankbaarheid jegens God de Heere te bewijzen..."

Twee aspecten van de waarachtige zelfbeproeving heeft het formulier nu aan-

een paar conclusies. In sommige gevallen waren de gemaakte inschattingen juist. Het ging zoals was verwacht. In andere gevallen waren de pogingen achteraf gezien te voorbarig. Maar veel was in de vijftiger jaren ook niet te voorspellen. Dat de stad er nu zo totaal anders uit zou zien als toen - wie had dat verwacht? Dat ongeveer de helft van de inwoners van de stad nu uit allochthonen zou bestaan - wie wist dat toen?

Vooral dat laatste was er dan weer de oorzaak van dat veel van de oorspronkelijke bewoners naar elders vertrokken waardoor het aantal leden van de oude stadsgemeenten drastisch terugliep en men soms tot sluiting moest komen. Of dat zo had moeten gaan en of vele stadsbewoners er niet beter aan gedaan zouden hebben als ze op hun post waren gebleven en door hun vertrek de stad niet 'aan de heidenen' zouden hebben prijsgegeven, is een zaak waar verschillend over gedacht wordt. Er zijn er die nog altijd licht zien schijnen over de stad, terwijl anderen daar wat minder optimistisch over lijken te zijn.

In ieder geval is kerkplanting een zaak die goed overwogen dient te worden. Probeersels, die op niets uitliepen, bewijzen dat. We kunnen als mensen wel het een en ander proberen, maar is zeker op dit gebied niet waar dat de Heere er Zijn zegen aan moet geven? Niet alles wat gedaan wordt is kennelijk uit God.

Eén ding was bij al deze pogingen duidelijk, of ze nu wel of niet blijvend van aard waren. Dat is dat het erbij ging om gemeenten binnen hetzelfde kerkverband en daarom ook - vanzelfsprekend - gebonden aan dezelfde confessie en dezelfde kerkorde. Daar is bij mijn weten nooit enige discussie over geweest. Dit stond voor ieder vast. Geen andere taal, geen andere liederen dan wat synodaal was geregeld, geen andere dooppraktijk. Daardoor pasten de nieuwe gemeenten zonder veel moeite gewoon in het kerkverband.

P. den Butter

geduid, zo zagen we. De eerste betreft het onderzoek naar de ware kennis van zonde en ellende: *"een iegelijk bedenke bij zichzelf zijn zonden en vervloeking."* De tweede vraagt naar het geloof in *"de gewisse belofte van God"*, namelijk de belofte van de vergeving der zonden en de genadige toerekening van de gerechtigheid van Christus. Gewis, twee uiterst belangrijke zaken.

Onmisbaar met het oog op het leven uit Gods genade en daarom ook nodig om met zegen en troost het Avondmaal des Heeren te houden. Immers, hoe zou ik godvruchtig het sacrament ontvangen, als het niet was in de wetenschap dat de eeuwige God een ontfermend Heere is die mij, ellendig en verloren zondaar, uit louter genade zoekt en zalig maakt, en dat *"om Zijns Zoons Christus wil."* Juist in het sacrament van het Heilig Avondmaal wordt het op mijn hart gelegd dat Gods genade geheel eenzijdig is. Het is loutere ontferming die haar oorsprong geheel bij de Heere heeft.

Hij nam redenen uit Zichzelf. Het formulier zegt het heel treffend: *"Hij die ons tevoren zo uitnemend heeft lief gehad..."* Gods kerk leeft van het wonder. Daarop is – aan de tafel en daarna – haar overdenking ook gericht. *"Och, of nu al wat in mij is, Hem preez'..."*

drie stukken

De reformatie heeft ons geleerd dat de zaligheid is door genade alleen, door het geloof alleen! Maar (en nu komt het derde stuk) dat geloof blijft niet alleen. De goede werken zijn er ook nog, het leven der dankbaarheid. Althans, als het goed ligt, het hartelijke vóórnamen *"niet alleen naar sommige maar naar al de geboden van God beginnen te leven."* Met andere woorden om *"ons met ons ganse leven Gode dankbaar voor Zijn weldaden te bewijzen en Hij door ons geprezen worde."* Het is in dit verband dat Olevianus in zijn formulier niet alleen wijst op de noodzakelijke kennis van de ellende en van de verlossing, maar niet minder op de onmisbaarheid van de praktijk der godzaligheid in een leven van dankbaarheid.

We merken uit alles: hier is een theoloog uit Heidelberg aan het woord: Caspar Olevianus die heel nauw betrokken is geweest bij de totstandkoming en formulering van de Heidelbergse Catechismus. Zijn collega Zacharias Ursinus is ongetwijfeld de hoofdsteller van de Heidelberger geweest. Maar op enige wijze, direct of indirect, heeft ook Olevianus zijn aandeel geleverd aan het gedachtegoed van deze catechismus. De bekende dieldeling *ellende, verlossing, dankbaarheid* was ook hem lief, omdat hij haar herkende als het stramien waarin de Heere Zijn kinderen leidt en onderwijst. Dat blijkt bijvoorbeeld uit zijn geschrift *De vaste grond*, waarin hij op eenvoudige wijze, door middel van vragen en antwoorden, een uitleg geeft van de Twaalf artikelen van het christelijk geloof. Ik citeer uit dat boek van hem enkele zinnen. *"Dewijl er nu maar een enige weg is tot de zaligheid, namelijk Christus de gekruiste, en dus ook maar*

één leer der zaligheid, die ons Christus met al Zijn weldaden uit genade en om niet aanbiedt, welke is dan deze leer? Het Evangelie, want dewijl het in zich de belofte der zaligheid bevat, zo wordt hetzelfde genoemd het Evangelie der zaligheid, een heilzaam woord en een kracht Gods tot zaligheid, allen die geloven. En zeker, de wet zelf leidt ons als met de hand tot deze leer. Want dewijl wij in ons geweten overtuigd worden van deze ongerechtigheid en met ondervinding van de eeuwige dood geslagen zijn, zo leert ons het Evangelie de zaligheid niet in onszelf te zoeken, maar die, welke ons buiten onszelf in het Evangelie wordt aangeboden, met gelovige harten aan te nemen in deze zin: het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft, en: de wet is onze tuchtmeester tot Christus. (...) Dewijl God zo rechtvaardig is, dat Hij onze zonden veeleer aan Zijn eniggeboren Zoon met de allerzwaarste pijnen heeft willen straffen, dan dat Hij onze gerechtigheid en zonde ongestraft zou laten doorgaan, zou zulks ons niet billijk tot een zeer ernstige verbetering van ons leven bewegen en opvatten?" (pag. 9v., 33).

Herkent u de drieslag? Kennis van de ellende, van de verlossing en van de dankbaarheid – of zoals dr. Kohlbrugge deze omschrijft: de droefheid naar God, het zaligmakend geloof en de heiligmaking des Geestes. Nee, geen afgebakende stadia in het geestelijk leven (wie beweert dat overigens?), maar wel de weg van zalig worden. Zoals bijvoorbeeld Asaf daaraan uiting geeft in de 50^e Psalm, als een woord van de Heere Zelf, een hartelijke uitnodiging: *"Roept Mij aan in de dag der benauwdheid. Ik zal u er uithelpen en gij zult Mij eren!"*

moeten

Ja, dat laatste hoort er ook echt bij: de eer van de Heere in een leven dat aan Hem is gewijd. De Heere heeft er recht op. En Hij claimt het ook. Terecht spreekt onze catechismus in zondag 32 over een 'moeten'. *"Aangezien wij uit onze ellendigheid, zonder enige verdienste onzerzijds, alleen uit genade, door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?"* Merkt u het? Hier wordt het niet discutabel gesteld of er wel zo nodig goede werken dienen te zijn. Nee, het wordt als uitgangspunt genomen: ze moeten er zijn! Er is sprake van een eis. Wat betekent dat? Dat de goede werken werkelijk niet gemist kunnen worden. Waar een waarachtig geloof is, waar er door genade een hartelijk vertrouwen op de Heere is, waar er geloofskennis is van de verlossing die in Christus Jezus is, daar kunnen ze niet gemist worden. En

daar zullen ze ook niet gemist worden. Waar geloof is, daar zijn goede werken. Waar geloof is, daar is een leven van dankbaarheid. Dat is net zo vanzelfsprekend als dat ik zeg: wanneer een mens leeft, dan klopt zijn hart. Of: wanneer een mens gezond is, dan ademt hij. Precies zo geldt: wie in de Heere gelooft, die doet goede werken. En als er dan geen goede werken zijn? Als er geen leven der dankbaarheid is? Het antwoord, het bijbelse antwoord luidt: *Dan is er geen geloof!* Dan is er geen waarachtig, door de Heere gewerkt nieuw leven in mijn ziel. Dan leef ik niet, maar dan ben ik nog dood. Dood door de misdaden en de zonden. Want dan is er geen bekering...

Ik denk dat we in het spoor van de heilige Schrift gaan, als we zeggen: het is eenvoudig ongerijmd dat er een geloof zou bestaan zonder goede werken, zonder vruchten van de dankbaarheid. Niemand heeft dat krachtiger en duidelijker gezegd dan Jacobus in zijn zendbrief: *"Wat nuttigheid is het, mijn broeders, indien iemand zegt, dat hij het geloof heeft en hij heeft de werken niet. Kan dat geloof hem zalig maken? Stel dat er nu een broeder of zuster zou zijn die gebrek zou hebben aan dagelijks voedsel. En iemand van u zou tot hem of haar zeggen: "Gaat heen in vrede en word warm..." en gij zoudt niet geven de nooddrift van het lichaam... Wat nuttigheid is dat?"* En daarom, Jacobus trekt een uiterst scherpe conclusie: *"Alzo ook het geloof... Indien het de werken niet heeft, het is bij zichzelf dood!"* [2:17]. Een dood geloof... Nee, dat is niet een geloof op een laag pitje. Dat is niet een geloof dat nu even niet aan de beoefening ervan toekomt. Nee, een dood geloof is te enenmale geen geloof. Het is op z'n hoogst gehuicheld geloof!!! Zo iemand, hoe goede naam hij of zij misschien in de gemeente zou hebben, zo iemand staat nog op één lijn met de duivel en zijn dienaren. Want die geloven toch ook. En zij sidderen zelfs nog! Dat is de ernstige boodschap als het over deze dingen gaat. Jacobus, geïnspireerd door de Heilige Geest, zegt het. De Heere Jezus zei het ook. Sprak hij niet over de boom die uit haar vruchten wordt gekend? *"Elke goede boom brengt goede vruchten voort. En de goede boom wordt dan ook gekend uit de goede vruchten die zij voortbrengt."* En dat betekent: wanneer wij menen dat wij het leven van de wedergeboorte bezitten, dat het nieuwe leven uit God in ons hart geplant zou zijn, dan is de echtheid daarvan te toetsen... Waaraan? In ieder geval aan de goede werken die als vruchten van dat nieuwe leven voortgebracht moeten worden!

geweten

Dat betekent dat een kind van God nooit een zorgeloos en goddeloos mens kan zijn. Wie door genade de Heere toebehoort, zal nooit en te nimmer mogen denken dat, nu zijn leven verlost is, hem niets meer kan gebeuren. Vanuit de gedachte: "Een afval der heiligen is er immers niet... En daarom kan ik doen wat ik wil. Ja, als ik zondig, wordt de genade zelfs nog meerder..."

Dat is de vreselijke en gruwelijke zonde van het antinomianisme, van de wetsverachting. *"Zullen wij de zonde doen, opdat de genade te meerder worde? Dat zij verre!"*, zegt de apostel Paulus. Nee, het is ondenkbaar dat er in het leven van Gods kinderen geen vruchten zouden zijn. Nog eens onze catechismus: *"Het is onmogelijk dat wie in Christus door een waar geloof is ingeplant, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid"* [zondag 24]. Wie door Goddelijke ontferming is afge-

sneden van eigen wortels en is overgeplant in die andere Wortel, zou die geen vruchten voortbrengen? Ja, die zal ze voortbrengen! Zijn vruchten zullen tonen uit welke wortel hij leeft! Die van de wijnstok Christus!

Zonder kennis van ellende en verlossing geen troostrijk gebruik van het sacrament. Zonder verlangen om het geloof te sterken en het leven te beteren evenmin een zegen aan de tafel des Heeren. Vandaar de vermaning van ons avondmaalsformulier: *"Ten derde onderzoek een iegelijk zijn consciëntie, of hij ook gezind is voortaan met zijn ganse leven waarachtige dankbaarheid jegens God de Heere te bewijzen..."*

Volgende keer gaan we eens verder nadenken over dat gewetensonderzoek.

J.M.J. Kieviet

Sprekend verleden

Ds. N. de Jong in Den Haag II

Maandag gaf hij catechisatie aan diverse groepen.

Meisjes van 12 tot 16 jaar

17.00 - 18.00 uur

Jongens van 12 tot 16 jaar

18.00 - 19.00 uur

Meisjes boven de 16 jaar

20.00 - 21.00 uur

Jongens boven de 16 jaar

21.00 - 22.00 uur

Jongens en meisjes die op maandag niet konden, werden zaterdagmiddag 17.00 uur verwacht. Voor degenen die belijdenis des geloofs af wilden leggen, schreef ds. De Jong zelf een boekje *Vragen en antwoorden over geloofsleer voor belijdenis-catechisanten*.

Op de vraag "Is het genoeg een uiterlijk lid van de kerk te zijn?" luidt het antwoord: "Nee, ik mag niet rusten voor ik door oprechte bekering weet dat ik een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven."

Voor de oorlog werden er op de winteravonden Bijbellezingen gehouden. Zelfs hoogbejaarde mensen liepen dinsdagavond ruim drie kwartier naar de kerk - ongeacht de weersomstandigheden. Een deel ging een eind met een stadsbus die op het plein voor de kerk stopte. De vertrektijd van de bus, die 's avonds met grote tussenpozen reed, lag ruim na afloop van de dienst. Dan moest men lang wachten in de kou. Dit was dominee De Jong ter ore gekomen en hij liet op een avond een extra versje zingen. Laat nu op die bewust avond de bus veel te vroeg vertrokken zijn..... De

Busmaatschappij heeft het de volgende dag wel geweten!

Prediking

Mensen zijn krachtadig bekeerd in Den Haag. Dat gaf de Heere.

Een man kwam altijd trouw in de kerk, maar zijn vrouw kwam nooit. Zij was een heel modern type. Iedere zondag vroeg hij: "Vrouw ga eens een keer mee." Maar nee, dat deed ze niet. Tenslotte..... één keer, op een zondagavond zei ze: "Vooruit, ik ga één keer mee, één keer. Maar dan moet je het ook nooit meer vragen! Ik wil toch van het gezeur af zijn."

Ze kwamen samen in de dienst. De preek van die avond gebruikte de Heere tot bekering van die vrouw. Dominee De Jong viel er helemaal buiten.

De Heere had hem met bijzondere gaven versierd. Een star dogmatisch beoog was hem vreemd. Hij preekte bewogen en op de man af, en boeide door de vertellende wijze waarop de boodschap vertolkt werd. Daarbij was hij heel beweeglijk in zijn voordracht. Preekte hij over Ruth, dat ze aren raapte bij Boaz op de akker en 's avonds een aardige hoeveelheid bij elkaar had gekregen en het op haar schouder meenam naar het huisje van Naomi, dan deed dominee De Jong het zeker na, op de preekstoel, hoe ze de zak met gerst of tarwe op haar schouder nam. Ook beelden uit het gewone leven gebruikte hij in zijn preken. Zoals: "Van de week zag ik een stratenmaker bezig, die een steen moest inpas- sen en daarvoor steeds meer stukjes van de steen moest afhakken, om deze pas-

send te maken. Zo gaat het ook in het geestelijk leven."

De Jong was echt een *Christusprediker* - een rijke Christus voor een arme zondaar.

Hij kon dat zo uitstallen: Christus als Persoon en Zijn werk! Centraal stond het borgwerk van Christus, verheerlijkt in de harten van zondaren en de weg waarop dit door de toepassende bediening des Geestes persoonlijk beleefd en ervaren wordt. Zijn prediking was Schriftuurlijk-bevindelijk.

Zijn geheugen was een sterk punt - hij kon voortreffelijk memoriseren en psalmen en ook gezangen moeiteloos uit z'n hoofd citeren. Meer dan eens citeerde hij:

*Erenamen al tezamen,
Vorstentitels zijn maar schijn.
Niets zo heerlijk, zo begeerlijk
Als een kind van God te zijn.*

Of ook:

*Niets van ons, en 't al van Hem,
zo komt men in Jeruzalem.*

Een andere keer:

*Duizend miljoenen zonden
zinken in die oceaan
van Messias' reine wonden
die voortdurend open staan!*

Of het vers van Hieronymus van Alphen:

*Die hoop moet al ons leed verzachten.
Komt, reisgenoten, 't hoofd omhoog!
Voor hen, die 't heil des Heeren wacht-
ten,
zijn bergen vlak en zeeën droog.
O zaligheid niet af te meten,
o vreugd, die alle smart verbant!
Daar is de vreemd'lingschap vergeten
en wij, wij zijn in 't vaderland!*

In zijn preken probeerde hij eigenlijk in gesprek te komen met de mensen/luisteraars. Zijn bedoeling was dat ze meegingen in het invullen van de antwoorden op de vragen die hij stelde.

"Zit er hier niet één die daar van weet? Zeg vriend, ken jij daar wat van?" vroeg hij. Het gebeurde wel, dat iemand antwoordde: "Ja, door genade, dominee....." Na kerktijd liep die man even naar de consistorie en zei: "Neem me niet kwalijk, dominee, maar u sprak zo indringend." Er was aansluiting in het geestelijk verstaan van de boodschap.

De Jong moest op zijn fiets heel Den Haag door. Velerlei pastorale bezoeken heeft hij afgelegd.

De kerkenraad vermaande bijvoorbeeld

broeders en zusters die, zonder geldige reden, kerkdiensten verzuimden.

Lief en leed

De Jong ontving diverse beroepen. In het kerkblad van december 1937 lezen we: "Tot blijdschap van kerkenraad en gemeente maakte onze geliefde leraar zondagmorgen na de dienst bekend, dat hij met volle vrijmoedigheid voor de roeping naar de gemeente van Werkendam had mogen bedanken. De Heere geve dat onze dominee nog vele jaren in ons midden moge arbeiden, opdat hij nog gebruikt worde tot bekering van zondaren, tot troost, bemoediging en bevestiging van 's Heeren volk."

Bij de jaarwisseling 1938/1939 schreef De Jong: "Wij vliegen daarheen. Rusteloos ratelen de wielen van de zwaar beladen wagen van de tijd maar voort. Het gaat nooit in de draf, veel minder stapvoets, maar in *galop*. Of we slapen of waken, altijd gaat het als met versnelde gang..... verder gaat het en wij kunnen geen stap vooruit zien. Het is alles onzekerheid....."

Koningin Wilhelmina was jarig op 31 augustus. De Jong schreef in het jaar 1939: "Wij hebben als volk aan het huis van Oranje veel te danken..... Het moge u gegeven worden in onze donkere en moeilijke tijd de noden in den gebede te dragen. Menigmaal heeft de Heere uitkomst gegeven in de bangste noden, Hij ontferme Zich over vorstenhuis en volk naar den rijkdom Zijner genade. Hij doet nog niet naar onze zonden en heeft ons nog niet vergolden naar onze

ongerechtigheden. Hij doe ons tot Hem wederkeren en zegene onze koningin."

In september 1939 luidt het: "Wat zo lang gevreesd werd, is helaas droevige werkelijkheid geworden. De oorlogsfakkel is opnieuw ontbrand in het midden van Europa. Duitsland is met Polen, Engeland en Frankrijk in een gruwelijke oorlog gewikkeld. Met dit alles staan wij aan het beginsel der smarten. En wat zal het einde zijn? Vraagt het u toch af of gij God ontmoeten kunt. Dat kan niemand van nature. Wij moeten wedergeboren worden. Volk van Nederland, op de knieën!"

In de mobilisatie kwam een soldaat, met een avondmaalsbediening, van achter uit de kerk naar voren en nam deel aan de viering. De soldaat vertelde dat hij een arme zondaar was, hongerend en dorstend naar de Heere Jezus en dat hij de Zaligmaker mocht aanschouwen met ogen des geloofs. Hij zei: "Christus heeft *mijn* zonde gedragen!"

Begin 1940 schreef De Jong: "Achter ons ligt al weer het jaar 1939, een jaar met zijn lief en leed. Het is een jaar geweest, vol van oorlogsgevaar, aangrijpend ernstig, somber dreigend; een jaar van haat die in alle heftigheid is opgelaaid.... Nu zijn we het nieuwe jaar 1940 ingegaan. Wat zal het ons brengen? We weten het niet. Donker is de toekomst. Zwarte wolken pakken zich onheilspellend samen boven de volkeren der aarde."

H. van der Ham

Vragenrubriek

De plagen over Egypte.

We proberen een aantal vragen rondom de tien plagen, die God over Egypte bracht, te beantwoorden. De vorige keer stonden we stil bij de eerste drie. In totaal tien plagen zouden de farao en zijn volk teisteren. Maar van inkeer en berouw zou geen sprake zijn bij de farao. Door God zo te tarten zou een elfde plaag over hem uitgestort worden. Een eeuwige. Want de Heere laat niet met Zich spotten.

Was er enerzijds sprake van een verdoemende kracht in God, ondertussen werkt Hij zo ook aan de verlossing van het volk Israel. Al Zijn vijanden zullen het onderspit delven, maar Zijn volk zal verlost worden. Door de plaag die op de Heere Jezus is geweest. Want "om de overtreding van Mijn volk is de plage op Hem geweest", Jesaja 53:8.

Voor de Heere een vierde, vreselijke plaag onder het volk zendt, komt Hij

eerst met Zijn waarschuwingen. Zijn waarschuwingen laten temidden van die ontzettende oordelen nog Zijn goedheid zien. Een kerkmens gaat nooit ongewaarschuwd verloren.

De komst van ongedierte wordt aangekondigd; huiveringwekkend. Bij de aankondiging van deze straf moet ons opvallen dat de Heere het land Gosen, waar de Israelieten wonen, zal vrijhouden van het ongedierte. Dat maakt het wonder des te groter. Gods oog ziet in toorn op de farao, maar Israel deelt in Zijn gunst. We komen daar nog op terug.

Er kwam een zware vermenging van ongedierte over het land. Niets is zo smerig als ongedierte. Ratten, muizen, slangen, vreselijke insecten, schorpioenen, noem maar op. Om een nachtmerrie van te krijgen! Een zware straf op onwil en ongeloof. Blijkbaar is de zonde van verzet tegen de Heere een bijzonder zware zonde. Vergeet dat niet. Gods straffen

zijn altijd rechtvaardig en deze plaag moest mij banger voor de zonde dan voor een bijtende schorpioen maken. Als deze plaag "slechts" uit steekvliegen of iets dergelijks heeft bestaan, zoals ook wel gezegd wordt, is het erg genoeg geweest.

Het wonder is dat er geen enkele zoevende mug of watersnelle rat de grens naar Gosen oversteekt. Ook Mozes en Aaron worden er niet door gekweld als zij bij de farao worden geroepen. De Heere maakt het waar: "Tot u zal het niet genaken. Alleenlijk zult gij het met uw ogen aanschouwen; en gij zult de vergelding der goddelozen zien", Psalm 91:7 en 8. Wat is de Heere wonderlijk, machtig, rechtvaardig en genadig. Al wil deze bewaring ook weer niet zeggen dat Gods kind geen kwaad zal overkomen. Maar wel is het waar dat, al bewaart de Heere Zijn volk niet voor alle kwaad, Hij hen wel bewaart *in* alle kwaad.

Nu gaat de farao het benauwd krijgen. Mozes moet voor hem vurig tot God bidden. Het lijkt een goed en veelbelovend teken, maar dat is het niet. Waarom bidt hij immers niet zelf? Waarom ligt hij niet al lang op zijn knieën voor de Heere? Ook komt hij met zekere beloften. Hij lijkt wat toe te geven. Hij zal op den duur moeten. God zal het winnen, zoals Hij het winnen zal van elke vijand, hoe machtig ook. Wat heeft Paulus gedaan, toen de Heere deze aartsvijand te sterk werd? Hij heeft in het verborgen Gods aangezicht gezocht (een wonder!) en nog gevonden ook (een nog groter wonder). Zie, hij bidt. En waar zou Paulus om gebeden hebben, denkt u? Om van de plaag van de blindheid afgeholpen te worden? Of om genade voor zijn verloren leven? Het laatste! En de farao wil van dat ongedierte af. Verdwijnt het ongedierte weer, wat een wonder toch, dan blijkt de koning innerlijk dezelfde gebleven te zijn: hij verzwakt zijn hart, lezen we. Als een oordeel heeft God zijn hart daarom verstokt en overgegeven. En dat is vreselijk, als God een mens overgeeft, zoals Hij ook bij Saul gedaan heeft. Maar ook dat is een rechtvaardige straf.

Wat moet er gebeuren eer een mens zich overgeeft aan de Heere? Moeten er de vreselijkste dingen gebeuren? Dat kan nodig zijn, maar dan wordt wel Gods geduld en verdraagzaamheid en goedertierenheid gezien en beleden en brengen die heerlijke deugden van God mij op de plaats van berouw en wederkeer tot God. Het hart van een mens is zo hard, dat slechts Gods liefde die verbreken kan. Dan wordt een mens getrokken met liefdekoorden. En Gods liefde is verkiezende liefde, een liefde die roemt tegen een welverdiend oordeel.

De farao gaat door. De vijfde plaag is

die van pest onder het vee. En terwijl er niets zo besmettelijk is dan de pest, sterft er geen koe of kalf in Gosen. Ik weet niet, wat dat gedaan heeft met de Israëlieten. Zullen zij ingezien hebben dat er sprake was van een groot wonder? Heeft men ingezien dat God een onderscheid maakte waar het niet was? Wat straks bij de tiende plaag duidelijk zal blijken, wordt ook hier al helder. God handelt met Egypte oordelend en straffend. En met Gosen handelt Hij in genade en liefde. Voor Gods straffen is een redelijke verklaring. Ieder mens die verloren gaat zal Gods rechtvaardigheid moeten billijken.

Maar waarom spaart God Israel? Daarvoor neemt de Heere redenen uit Zichzelf. Het is enkel genade. Hij heeft de verlossing ook beloofd! En Hij zal altijd Zijn woord vervullen. Opdat er verwondering moge geboren worden in het hart van een zondaar. Want van nature is Israel niet beter dan Egypte, Jakob niet beter dan Ezau, David niet beter dan Saul en Petrus niet beter dan Judas. Maar, zoals gezegd, ik kom er nog nader op terug.

Die vijfde plaag trof het arme, onschuldige vee. Zit daar niet iets onrechtvaardigs in? Wat hebben die arme schapen en koeien gedaan? Niets. Een dier zondigt niet. Maar het moet wel lijden en zuchten, met de gehele schepping, vanwege de zonde die alles verwoest. In het sterven van het vee bewijst God Zijn rechtvaardige toorn over de zonde, niet die van het dier, maar van de mens. Ondertussen zou de dood, die ook onschuldige dieren treft, ons maar eens moeten doen zuchten en kermen vanwege de zonde; de zonde die in de wereld en vooral in mijn eigen hart gekomen is. En het zou ons moeten doen zuchten om de nieuwe schepping, die toch beloofd is, en waar de dood niet meer heersen zal. Zo bringe de dood van je hond, en een valend herfstblad, en stervende vogels in een olievlek, mij op de knieën voor de Heere. Om ontferming om Christus wille. Die gestorven is, opdat ook eenmaal de wolf en het lam te samen zullen verkeren en leven in alle eeuwigheid.

De farao stuurt knechten naar de stallen in Gosen. Zij komen terug met een ontvutsend rapport. Geen dood onder het vee daar! Waar brengt het de farao? Hij verhardt zich. Hij geeft zichzelf over aan het kwaad en hij wordt overgegeven door God. Zelfs de liefde die God toch zo duidelijk openbaart aan Zijn volk Israel, brengt de koning niet tot God, om uit genade toch ook in die liefde te mogen delen. Kennen wij het gebed van Habakuk: In de toorn, gedenk des ontfermens!

K. Hoefnagel

Jaarlijkse psalmzangavond t.b.v. Stéphanos in Kampen

Op D.V. zaterdag 19 september a.s. wordt in de Bovenkerk te Kampen weer de jaarlijkse psalmzangavond t.b.v. de stichting Stéphanos gehouden. Deze stichting is werkzaam onder weeskinderen in Malawi. Jan Grootenboer zal de samenzang weer op het orgel begeleiden. Jan Grootenboer is vaste organist in de Gereformeerde Gemeente te Zwolle. Dit jaar zal het bekende trompetduo Arjan en Edith Post aan deze avond meewerken. De psalmen worden niet-ritmisch en uit de berijming van 1773 gezongen. Het thema van deze avond is: "De grote Schepper aller dingen". Ds. C. Vogelaar, predikant van de Gereformeerde Gemeente te Zwolle zal de meditatie verzorgen. De psalmzangavond begint om 19.30 uur en de toegang is *gratis*. Er zal een collecte gehouden worden t.b.v. Stéphanos. Tevens is er een verkooptafel aanwezig, met o.a. cd-opnames van voorgaande jaren. Alle belangstellenden worden hartelijk uitgenodigd deze psalmzangavond bij te wonen!

CURSUS GEESTELIJKE VORMING Middelharnis/Sommelsdijk

Nog een paar weken en de avonden van de cursus Geestelijke Vorming beginnen weer, nu al voor het dertigste jaar.

Het programma voor 2009/2010 ziet er als volgt uit:

10 september	De Heer H. van Groningen uit Kapelle – Directeur van Stichting 'De Vluchtheuvel' Communicatie in huwelijk en gezin
15 oktober	Dr. W. van Vlastuin uit Katwijk aan Zee Kernmomenten uit de Heidelbergse
19 november	Ds. C.G. Vreugdenhil uit Vlissingen De navolging van Christus
21 januari	Ds. W.M. van der Linden uit Stellendam Bijbelse omgang met echtscheiding in de christelijke gemeente
18 februari	Ds. P.D.J. Buijs uit Harderwijk De verhouding van Kerk en Israël, een spanningsvolle relatie
25 maart	Ds. J. Westerink uit Urk Hemel en hel in prediking en pastoraat.

De bijeenkomsten, waarbij iedereen hartelijk welkom is, beginnen om kwart voor acht en vinden plaats in de zaal van de Rehobôthkerk te Sommelsdijk. Het cursusgeld bedraagt € 15,- voor de gehele cursus, of € 3.50 per avond. Aanmelding via gironummer 1252273 t.n.v. Cursus Geestelijke Vorming, Azaleastraat 19, 3245 CB Sommelsdijk of contant op de betreffende avond(en).

De Stuurgroep

Het bestuur van de Reformatische Vereniging van Kinderloze Echtparen (ReVOKE) nodigt echtparen die tot de doelgroep behoren, maar ook alle belangstellenden, familie en ambtsdragers uit om deel te nemen aan onze openbare bijeenkomst op D.V. zaterdag 14 november 2009 in hogeschool "Driestar Educatief", Burg. Jamessingel 2, 2803 PD Gouda. Het thema van deze bijeenkomst is:

KINDERLOOSHEID IN KERK EN OMGEVING

Agenda

14.00 uur	inloop met koffie/thee
14.30 uur	opening door voorzitter ReVOKE
15.00 uur	lezing ds. K. Visser (ambtelijke aspecten)
15.45 uur	pauze
16.30 uur	lezing mw. G. van Genderen (ervaringen als familielid kinderloos echtpaar)
17.00 uur	forumdiscussie
17.45 uur	sluiting

Aansluitend is er weer de mogelijkheid om als (potentiële) leden gezamenlijk de maaltijd te gebruiken (kosten € 7,50 voor leden en € 10,00 voor niet-leden). Als bestuur stellen we het op prijs te weten hoeveel personen er hopen te komen. Ook voor de organisatie verzoeken wij u daarom aan te melden **voor 30 oktober 2009** bij voorkeur via de website www.revoke.nl of anderszins telefonisch bij Ria Dammers (0184) 630180 of via e-mail: nieuwsbrief@revoke.nl

Voor de agenda:

ledenvergadering en besloten bijeenkomst D.V. 24 april 2010

LCJ 23+ Bijbelstudieconferentie

Van vrijdagavond 6 tot maandagmorgen 9 november 2009 organiseert het LCJ i.s.m. de HHJO een Bijbelstudieconferentie voor jongeren vanaf 23 jaar. Je kunt je hiervoor aanmelden via de website www.lcj.nl.

Een Bijbelstudieconferentie geeft een mooie gelegenheid om samen met vrienden - die je misschien niet zo vaak meer spreekt - je op te geven om deze conferentie mee te maken.

Thema: Onoorspronkelijke rijkdom – Paulus' brief aan de Efeziërs

Vrijdagavond	ds. L.A. den Butter	Geloofd zij God
Zaterdagmorgen	ds. L. Groenenberg	Dode wordt levend, vreemdeling wordt familie
Zaterdagavond	ds. H. Korving	Eenheid in een diverse gemeente
Zondagmorgen	ds. G. Procee	Heilig en dienend leven
Zondagavond	ds. R. v.d. Kamp	Standhouden in een geestelijke strijd

De Bijbelstudieconferenties kenmerken zich door het luisteren naar het Woord van God in lezingen en preken, verzorgd door predikanten uit de beide kerkverbanden. In een aansluitende bespreking, meestal in kleine groepjes, wordt het thema verder uitgediept en er is alle ruimte om vragen aan de sprekers te stellen.

De zaterdagmiddag is een vrije middag: een boswandeling, een plaatsje in de omgeving bezoeken, iets actiefs doen – er is van alles mogelijk. Tussen de lezingen door en 's avonds is er ruimte voor ontmoeting en contact.

Op de conferentie is plaats voor maximaal honderd jongeren. De conferentie zal gehouden worden in de het Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche. De kosten voor deelname bedragen € 80,- p.p.

Rust en ontspanning in de prachtige Eifel!

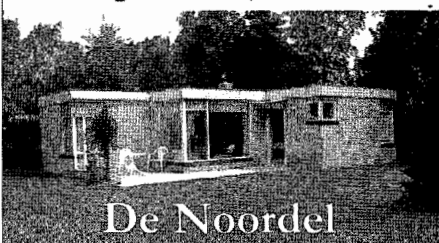
Ruime appartementen te huur.
Inl.: 0118-606707 en
www.huizesolagrati.nl

Vakantie op Texel

De Verrassing.nl

Veertien accommodaties, waaronder
acht bungalows en vijf nieuwe chalets.

De Noordel

Park achter De Verrassing. Vijf luxe
bungalows met veel privacy.

De Noorderhoeve.nl

Twee vakantiewoningen voor
zorgvakanties. Ook uitermate geschikt
voor minder validen.

Boeken? Bel 0222 31 89 06

Bijbels in diverse uitvoeringen

Bijbels in Statenvertaling

KT20B	204 x 304 mm, zonder ps. en form., bruin kunstleer, goudsnee, kanttekeningen	€ 70,-
G20B	185 x 280, zonder ps. en form., bruin kunstleer, goudsnee	€ 42,-
G20Z	185 x 280, zonder ps. en form., zwart kunstleer, goudsnee	€ 42,-
M20	156 x 236, zonder ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 27,-
M20G	156 x 236, zonder ps. en form., zwart kunstleer, goudsnee	€ 33,-
M21	156 x 236, met ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 40,-
M21G	156 x 236, met ps. en form., zwart kunstleer, goudsnee	€ 47,-
K20	135 x 210, zonder ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 24,-
K21	135 x 210, met ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 36,-

Onze showroom
is geopend op
ma. t/m vr.
van 8.30 tot
16.30 uur.

Vraag voor andere bijbels in gewone of luxe uitvoering onze folder aan of breng een bezoek aan onze showroom in Leerdam, waar u op uw gemak een keuze kunt maken uit onze uitgaven. Wij hebben ze allemaal op voorraad en geven u graag deskundig advies.

Nijverheidstraat 21 • Postbus 168 • 4140 AD Leerdam
Telefoon (0345) 61 01 55
E-mail: info@gereformeerdebijbelstichting.nl
Giro 1.355.824 t.n.v. penningmeester GBS te Leerdam

gereformeerde
BIJBELSTICHTING

Stichting steun Messias- belijdende Joden

Postbus 22 3860 AA Nijkerk
www.messiasbelijdendejoden.nl

Voor informatie:
Ds. G. Bouw
Tel.: 0172 - 470040
E-mail: g.bouw@solcon.nl

Steun de
evangelieverkondiging
door Messiasbelijdende
Joden in Israël

Stort uw gift
op rekening 37 78 53 496 (Rabobank)
of 833 07 97 (Postbank)

Wij verzorgen graag een lezing
of diaprojectie op uw gemeentevond
of verenigingsavond

Zorg dichtbij

Waar u ook woont,
Agathos brengt zorg dichtbij:
• Huishoudelijke verzorging
• Persoonlijke verzorging
• Verpleging
• Psychosociale zorg
Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator
aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen.
Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de
CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos
THUISZORG

T 010 264 07 77 | www.agathos-thuiszorg.nl

Zorg met een eigen kleur